

Kruidtuin Leuven

Opdracht

Opmaak van een beheersplan, masterplan en concept technieken

Locatie

Kapucijnenvoer 30 - 3000 Leuven

Opdrachtgevend bestuur

Stad Leuven - DFB - Studiedienst gebouwen

Professor Van Overstraetenplein 1

3000 Leuven

Datum van de opmaak

2019-2021

Inleiding

De Kruidtuin, de Leuvense botanische tuin, is de oudste botanische tuin van België. Aanvankelijk gesticht in 1736 door de Leuvense universiteit en aangelegd op de hoek van de Minderbroederstraat met de Kapucijnenvoer werd hij in 1819-1821 verplaatst naar een terrein van een oud Kapucijnenklooster aan de overkant van de straat. Al bijna 200 jaar ligt de tuin op deze locatie waar hij nog steeds fungeert als botanische tuin. De Kruidtuin is met zijn 2,2 ha een relatief kleine tuin maar beschikt over een grote diversiteit. Wereldwijd zijn er ongeveer 270.000 plantensoorten bekend en hiervan zijn er enkele duizenden in de Kruidtuin terug te vinden. De plantencollecties waren oorspronkelijk medicinaal georiënteerd, bedoeld om artsen en apothekers te onderwijzen in de geneeskracht van de natuur. Anno 2018 wordt de collectie nog steeds benut als leeromgeving. Uiteraard zijn er in de loop der tijd tal van bijkomende collecties opgestart, een aantal puur uit esthetische overwegingen.

De site biedt rust in de onmiddellijke omgeving van het drukke Leuvense stadscentrum. In de Kruidtuin kan de bezoeker kennis maken met de enorme rijkdom van het plantenrijk in zijn meest uiteenlopende vormen. Een bijkomende troef voor de Kruidtuin is de aanwezigheid van enkele schitterende historische gebouwen zoals de orangerie en het poortgebouw. Ook een aantal merkwaardige bomen die nog dateren van de beginperiode van de tuin en de centrale Wisteria zijn een grote meerwaarde voor de tuin. Dit alles vormt als het ware het schitterende decor waarin de tuin zich genesteld heeft. De Kruidtuin is eigenlijk te beschouwen als een "museum" met een levende collectie.

TeamvanMeer!

Het doel van deze opdracht is de opmaak van een master- en beheersplan, dat het kader schetst waarbinnen de site verder kan ontwikkelen en tevens de opmaak van een nieuw concept voor de technische uitrusting.

In het beheersplan wordt een visie voor het toekomstige beheer van het onroerend erfgoed uitgewerkt met als doel het vrijwaren, versterken, herstellen en/of verbeteren van de erfgoedwaarden die aan de basis van de bescherming(en) liggen. Het masterplan dat opgemaakt wordt op basis van de resultaten in het beheersplan geeft een globale visie op de Kruidtuin. Er wordt daarom in eerste instantie een analyse gemaakt van de bestaande toestand (landschappelijk en bouwkundig). Bijkomend geeft het een beeld van hoe de Kruidtuin zich in de toekomst verder kan ontwikkelen en hoe toekomstige projecten kunnen vorm gegeven worden.

Het masterplan is dus geen kant-en-klaar plan dat tot in de puntjes vastlegt hoe de Kruidtuin eruit moet zien. Het brengt wel troeven en noden in kaart, maakt keuzes en geeft mogelijkheden aan. Het is een soort ruwe schets die de grote lijnen en randvoorwaarden voor verdere ontwikkeling vastlegt – zowel op vlak van landschappelijk gebied als van gebouwen – en aangeeft hoe die grotere lijnen achteraf uitgewerkt kunnen worden in concrete uitvoeringsdossiers.

1. orangerie
2. stooklokaal
3. tropische serre
4. kweekserre tropische planten
5. poortgebouw
6. loods
7. alpinekas
- 8.a dienstgebouw
- 8.b pesthuis
9. varenkas
10. Victoriaanse kas
11. prieel verzonken tuin
12. sanitair gebouw
- 13.a hekwerk Kapucijnenvoer noord
- 13.b hekwerk Kapucijnenvoer zuid
- 14.a kloostermuur (Kapucijnen) oost
- 14.b kloostermuur (Kapucijnen) west
15. hekwerk Heilige-Geeststraat
- 16.a noordelijke tuinmuur oost
- 16.b noordelijke tuinmuur west

LANDSCHAP / ARCHITECTUUR / RESTAURATIE / STEDENBOUW

Team van Meer Architecten & co cvba / Sint-Truidersteenweg 38 / 3500 Hasselt / T +32 11 24 32 04 / info@teamvanmeer.be / www.teamvanmeer.be

Masterplan

Intra Muros

De zone intra muros stemt overeen met de vroeg 19e-eeuwse, neoclassicistische kruidtuin en bevindt zich binnen de contouren van het verdwenen voormalige klooster van de Kapucijnen. Het is een zone met grote historische waarde.

De (her-) waardering van het erfgoed is dé bepalende factor voor de zone intra muros. De neoclassicistische kruidtuin betreft een oorspronkelijk totaalontwerp dat, hoewel niet altijd even duidelijk, intrinsieke grotendeels aanwezig is. Vanwege de grote historische waarde, de intrinsiek aanwezigheid en de wettelijke bescherming streeft het masterplan naar een herwaardering. Het masterplan laat voldoende ruimte om de herwaarderende ingrepen op hedendaagse wijze uit te voeren.

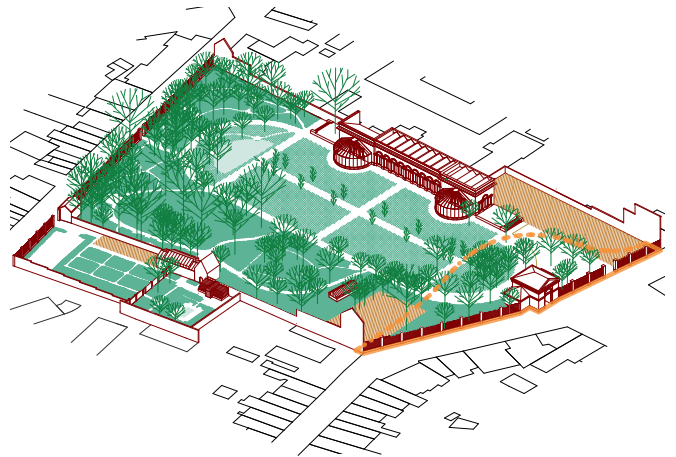
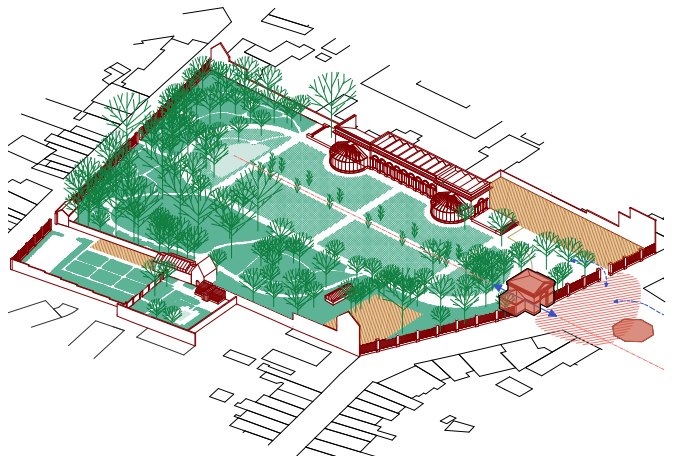
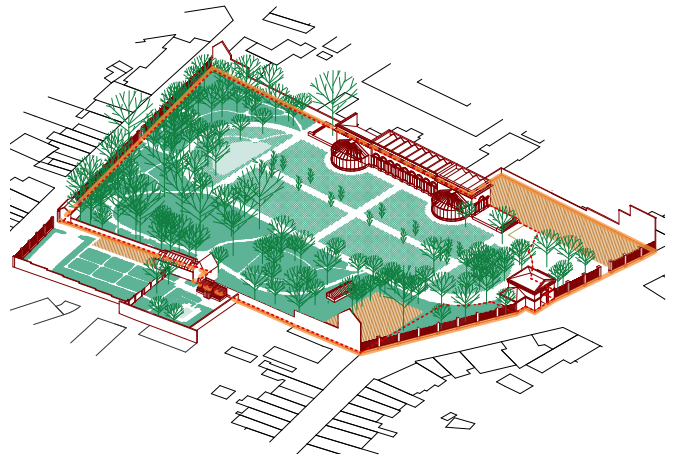
Voorgebied

De kruidtuin heeft een sterke betrokkenheid met de directe omgeving. De keuze van locatie bij de oprichting van de kruidtuin staat in relatie met het toenmalige gasthuis (Romaanse Poort) aan de Brusselsestraat. De kruidtuin staat ook in een directe relatie met het anatomisch theater aan de overzijde van de Kapucijnenvoer. Het anatomisch theater en de kruidtuin waren beiden infrastructuren ten dienste van de opleiding geneeskunde (en daarvoor was de nabijheid tot het gasthuis interessant).

Overgangszone

De overgangszone heeft als doel om bij betreding van de tuin een 'mindset' te bewerkstelligen zodat men een ruimte van concentratie kan binnenkomen, enigszins de 'buitenwereld' – voor even – achter zich latend, om focus te vinden voor de studie van de botanische collectie, om zich te laten onderdompelen in de wondere wereld van het plantenrijk.

De overgangszone is geen welomlijnde, aparte zone met een eigen identiteit, het is een werkingsprincipe, toegepast op de tuinrand aan de Kapucijnenvoer. In deze ruimte wordt bezoek ontvangen en worden allerlei – vooral praktische – zaken afgehandeld zodat deze aspecten bij verder bezoek de serene sfeer niet verstoren. Daarnaast wordt er een buffer ingebouwd ten opzichte van de omgeving (Kapucijnenvoer en het drukke kruispunt met Minderbroedersstraat) die de serene stadskamer mee creëert.

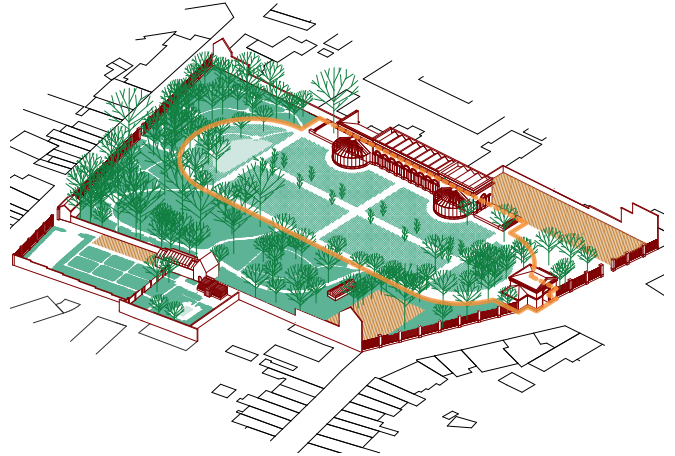
Formele tuin

De grote waarde van de Leuvense Kruidtuin site ligt in zijn oorspronkelijk, neoclassicistisch totaalconcept. Het middelpunt van het concept betreft een formele tuin. Vandaag wordt de formele tuin ervaren als een rechthoek met centraal het karakteristieke pad begeleid door *wysteria sinensis*, met ten zuiden de systematische tuinen en ten noorden de sierborders. Deze omschrijving stemt slechts ten dele overeen met de oorspronkelijke beleving, het organiserende totaalconcept met zijn neoclassicistische vormgeving is doorheen de tijd verwaterd.

De herwaardering van het oorspronkelijke 19e-eeuwse neoclassicistische concept van architect Charles Vanderstraeten is een belangrijke maatregel en is als uitgangspunt eerder al aangehaald. De herwaardering van de neoclassicistische tuin vertrekt vanuit de bijzondere aandacht voor de formele tuin.

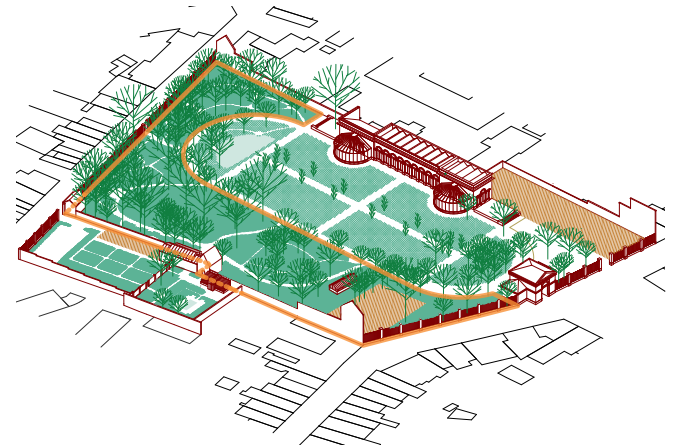
Het masterplan voorziet volgende doelen:

- herwaardering van een neoclassicistische formele tuin
- waardering van de systematische tuin
- waardering neoclassicistische bouwkundige elementen

Landschappelijke tuin

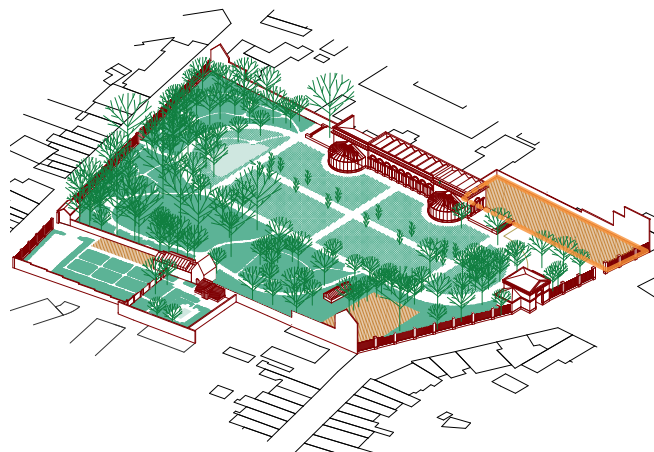
De landschappelijke aanleg maakt deel uit van het oorspronkelijke ontwerp. De tuin vormt een vormelijk tegengewicht voor de formele aanleg en biedt een aanvulling op de collectie van kruidachtige en geneeskundige planten van de systematische tuin. De oorspronkelijke aanleg betrof de volledige zuid- en westzone van de tuin *Intra Muros* en ligt vandaag nog steeds als een gordel om de formele kern. Het masterplan stelt de waardering van de landschappelijke gordel omheen de formele kern als doel.

TeamvanMeer!

Hoge serre

Het masterplan beantwoordt hier aan een vraag vanuit de kruidtuin. Het is een vraag die men tegen het licht dient te houden van een meer existentiële vraagstelling naar de rol die de kruidtuin vandaag dient op te nemen. Na 200 jaar is de context van de kruidtuin gewijzigd. De betekenis van de kruidtuin is niet langer een zuiver educatief-wetenschappelijk instrument. Vandaag bekleedt de kruidtuin een veel bredere, gelaagde rol (wetenschappelijk – historisch – recreatief). Naast het beheer en het in stand houden van een historisch waardevolle botanische collectie, zoekt de kruidtuin naar een relevant hedendaagse bijdrage. Het masterplan creëert ruimte aan vragen naar een hedendaagse beleving van zijn bijzondere collecties, vooral met betrekking tot de tropische collectie.

referentie Kruidtuin Leiden

referentie Kruidtuin Leiden

herbestemming pesthuis

integratie verwarmd bassin in orangerietuin

LANDSCHAP / ARCHITECTUUR / RESTAURATIE / STEDENBOUW

Team van Meer Architecten & co cvba / Sint-Truidersteenweg 38 / 3500 Hasselt / T +32 11 24 32 04 / info@teamvanmeer.be / www.teamvanmeer.be